

Eiropas Reģionu komitejas atzinums “Rūpniecisko un amatniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzība Eiropas Savienībā”

(2022/C 61/06)

Ziņotāja: Martine PINVILLE (FR/PSE), Jaunakvitānijas reģiona padomes locekle

IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ

EIROPAS REĢIONU KOMITEJA

Vispārīgas piezīmes

1. atzinīgi vērtē to, ka 2020. gada novembra *rīcības plānā intelektuālā īpašuma jomā* Eiropas Komisija paziņojusi par gatavību izskatīt iespēju izveidot sistēmu ES nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzībai, un atgādina, ka RK jau 2015. gada februārī aicināja apsvērt šādu ideju ⁽¹⁾;
2. norāda, ka Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. pantā Eiropas kultūras mantojuma aizsardzība un sekmēšana ir minēta kā viens no mērķiem, kas jāņem vērā iekšējā tirgus attīstībā; ka Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 118. panta mērķis ir Eiropas Savienībā vienotā tirgus ietvaros nodrošināt vienotu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību; un ka LESD 169. pants nodrošina patērētāju tiesību aizsardzību (tostarp viņu tiesības uz informāciju);
3. uzskata, ka termins “rūpniecisko un amatniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes” ir skaidrāks un konkrētāks nekā “nelauksaimniecisko produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes”, un tādēļ atbalsta šo formulējumu;
4. atzinīgi vērtē ļoti plašo atbalstu ES iniciatīvai, ar ko izveido aizsardzības režīmu RAPĢIN, gan saistībā ar 2020. gada beigās Eiropas Komisijas veikto sabiedrisko apspriešanu par sākotnējo ietekmes novērtējumu, gan ar 2021. gada 19. maijā notikušo apspriešanos ar ieinteresētajām personām pirms šā atzinuma izstrādes. Tādēļ aicina Komitejas locekļus un teritoriālās ieinteresētās personas apstiprināt šo atbalstu, aktīvi piedaloties sabiedriskajā apspriešanā par nelauksaimniecisko produktu ĢIN ⁽²⁾, ko Eiropas Komisija uzsāka 2021. gada 29. aprīlī un kas turpinājās līdz 2021. gada 22. jūlijam;
5. ir sarūgtināta par to, ka ES līmenī trūkst saskaņotības jautājumā par RAPĢIN un ka tāpēc tiek izstrādāti dažādi valstu juridiskie instrumenti, kas tādējādi vājina produktu un uzņēmumu aizsardzību;
6. konstatē, ka līdz šim ES līmenī pastāv atšķirīgs tiesiskais režīms atkarībā no ģeogrāfiskās izcelsmes norādes veida un ka Eiropas Savienība reglamentē tikai vīnu, aromatizēto vīnu, stipro alkoholisko dzērienu un lauksaimniecības/pārtikas produktu cilmes vietu nosaukumu (CVN) un ĢIN aizsardzību;
7. uzsver, ka Pasaules Tirdzniecības organizācija (Līgumā par intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem jeb TRIPS) un Lisabonas Vienošanās par cilmes vietu nosaukumiem un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm Ženēvas akts, kuram ES nesen pievienojusies, nediferencē ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (ĢIN) atkarībā no produkta veida; uzskata, ka līdz ar pievienošanos Ženēvas aktam ES uzņemas saistības risināt jautājumu par rūpniecisko un amatniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu (RAPĢIN) aizsardzību;
8. uzsver faktu, ka ĢIN stratēģijās un darbībās galvenokārt ir iesaistīti ļoti mazie uzņēmumi un mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), kuri sakņojas reģionos, tostarp lauku apvidos, un kuriem ir reģiona vēsturē balstīta zinātība, un kuri veido reālus nozaru klasterus; daži no tiem ir kļuvuši par pasaules tirgus līderiem – tas ir īpaši svarīgi Eiropas ekonomikas darbībai un ES neatkarībai no globālajiem tirgiem;

⁽¹⁾ RK atzinums ECOS-V-064 COR-2014-05386-00-00-AC-TRA “Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības attiecināšana uz nelauksaimnieciskiem produktiem”.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/growth/content/commission-seeks-public-opinion-protection-industrial-designs-and-eu-wide-geographical_lv

9. konstatē, ka ĢIN atbilst arī patērētāju pieprasījumam pēc lielākas izsekojamības un pārredzamības attiecībā uz produkta izcelsmi un tā ražošanas procesu, kā arī vietējiem ražojumiem, turklāt Covid-19 krīzes ietekmē šī tendence ir palielinājusies;

10. uzskata, ka RAPĢIN atzīšanas izaicinājumi atbilst izstrādes procesā esošajām ES programmu prioritātēm, tostarp rūpniecības stratēģijas, zaļā kursa un tirdzniecības politikas pārskatīšanas, kā arī lauku apvidu nākotnes un īsu piegādes ķēžu izvēšanas prioritātēm;

Nepieciešamība pēc vienota ES satvara ar teritoriālo dimensiju

11. uzskata, ka *sui generis* sistēma RAPĢIN aizsardzībai konkrēti ļautu: uzlabot ĢIN produktu tiesisko aizsardzību, tostarp internetā; izstrādāt instrumentus, kas palīdzētu apkarot viltošanu un negodīgu konkurenci; izveidot un uzturēt darbvietas un apmācību attiecīgajā teritorijā; palielināt pārredzamību patērētājiem un faktiski atzīt dažkārt unikālu zinātību;

12. atzīst, ka preču zīmju sistēma neļauj efektīvi aizsargāt produktu nosaukumus un rada ievērojamas izmaksas preču zīmju īpašniekiem;

13. tādejā veidā atbalsta ĢIN aizsardzības paplašināšanu, attiecinot to uz rūpnieciskiem un amatniecības produktiem ar ES regulu, kuras pamatā ir LESD 118. panta pirmā daļa. Šāda regula balstītos uz Eiropas Savienības un dalībvalstu dalīto kompetenci un atbilstu visiem subsidiaritātes principa ievērošanas nosacījumiem, īpaši tāpēc, ka tas radītu apstākļus līdzvērtīgai un saskaņotai RAPĢIN aizsardzībai visā iekšējā tirgū un novērstu konkurences izkropļojumus;

14. uzskata, ka ES vietējās un reģionālās pašvaldības ir bagātas ar daudzveidīgiem rūpnieciskiem un amatniecības produktiem, kuru pamatā bieži vien ir senču zinātība, un ka šo produktu pienācīga popularizēšana un aizsardzība varētu palīdzēt saglabāt pievienoto vērtību un nepārvietojamas darbvietas, jo īpaši lauku apvidos, kā arī aizsargāt vietējo mantojumu;

15. uzsver, ka to uzņēmumu pozīcijas stiprināšana, kuru produkti ir saņēmuši RAPĢIN, ļautu pārcelt dažus ražošanas ķēdes posmus uz reģioniem, tādejādi veicinot teritoriju reindustrializāciju un palielinot ES ekonomisko neatkarību no pasaules tirgiem;

16. uzsver, ka ietekmes novērtējumi par lauksaimniecības pārtikas produktu ĢIN ir parādījuši, ka bieži vien, pateicoties ĢIN, palielinās arī ražotāju ienākumi lauku vai perifēros apvidos. Paredzams, ka ES mēroga RAPĢIN sistēmas ieviešana palielinās ienākumus un pozitīvi ietekmēs teritoriālo kohēziju. Turklāt 2020. gadā publicētajā Eiropas Komisijas pētījumā par nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības ekonomiskajiem aspektiem⁽³⁾ norādīts, ka ĢIN palielina ražotāju konkurētspēju, jo produkti kļūst pamanāmāki, uzlabojas to reputācija, kā arī pieaug patērētāju gatavība maksāt par produktiem, kuru īpašības un izcelsme ir garantēta;

17. piebilst, ka šīs rūpniecisko un amatniecības produktu ĢIN palīdz strukturēt un dažādot kultūras un tūrisma piedāvājumu attiecīgajā teritorijā, izmantojot, piemēram, industriālo tūrisma, daloties ar zinātību un uz izcilību balstītām darbībām;

18. uzsver nozīmi, kāda dažām vietējām un reģionālajām pašvaldībām var būt un jau tagad ir nozaru atbalstīšanā gan RAPĢIN izstrādes posmā (apspriešanās periods), gan īstenošanā (komunikācijas instrumentu izvēšana, atbalsts sertifikācijai, juridiskās konsultācijas utt.) un veicināšanā;

Praktiski aspekti, kas saistīti ar RAPĢIN reģistrācijas procesu, kontroli un aizsardzību

19. uzsver, ka visām ĢIN kopīgā sistēmā, cik vien iespējams, būtu jāizmanto pieredze lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas jomā un ka būtu jānodrošina saskaņotai pieejai, kurā apvienotas dažādas shēmas;

20. lai nodrošinātu abu sistēmu saskaņotību, iesaka izveidot spēcīgu Eiropas Komisijas attiecīgo dienestu koordinācijas mehānismu, īpaši pieteikuma izskatīšanas posmā, lai izvairītos no iespējamiem konfliktiem, kas saistīti ar nosaukumu izmantošanu; aicina arī iekļaut RAPĢIN Eiropas ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu datubāzē *Glview*, kurā jau ir iekļautas lauksaimniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes;

(3) Eiropas Komisijas Iekšējā tirgus, rūpniecības, uzņēmējdarbības un MVU ģenerāldirektorāts, "Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības ekonomiskie aspekti ES līmenī attiecībā uz nelauksaimnieciskiem produktiem Eiropas Savienībā", pētījumu sagatavojis ECORYS, VVA un *ConPolicy*, 2020. gads.

21. atkārtoti pauž nostāju, ka RAPĢIN aizsardzībai nevajadzētu būt ierobežotai laikā un ka jebkurā gadījumā būtu jāparedz iespēja atcelt aizsardzību ar tādiem pašiem nosacījumiem kā tie, kas reglamentē lauksaimniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norādes⁽⁴⁾;
22. uzskata, ka tām dalībvalstīm, kurās jau ir aizsardzības sistēma, būs vajadzīgs pārejas periods, lai varētu pielāgot ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kas iepriekš reģistrētas valsts līmenī, un integrēt tās jaunā ES sistēmā;
23. uzskata, ka būtu arī jāparedz koordinācijas vai atzišanas sistēma, kas dotu iespēju aizsargāt produktus, kuri dažās dalībvalstīs jau ir aizsargāti ar izcelsmes norādi;
24. uzskata, ka svarīgi ir izmantot obligātu ES logotipu, lai patērētāji vai klienti varētu atpazīt/identificēt šos produktus;
25. aicina piemērot RAPĢIN lauksaimniecības produktu reģistrācijas procedūras divpakāpju modeli: vispirms valsts vai reģionālajā līmenī atkarībā no valsts iekšējās organizācijas, pēc tam – ES līmenī;
26. iesaka reģistrācijas procedūru ierobežot laikā un tās pārvaldību uzticēt Eiropas Savienības Intelektuālā īpašuma birojam ar nosacījumu, ka šajā jomā tam būs attiecīgās kompetences;
27. uzsver, ka fundamentāla ir saikne starp ģeogrāfisko apgabalu un produktu un ka RAPĢIN kontekstā ārkārtīgi svarīga nozīme ir cilvēka faktoram un zinātnībai. Dažos reģionos izejvielas ir izbeigušās vai nav vairs piemērotas, taču tas uzņēmumiem un zinātnībai nav traucējis saglabāties vai pat attīstīties, lai ražotu augstas kvalitātes produktus;
28. uzskata, ka RAPĢIN specifikācijām ir jābūt pārredzamām un ticamām, lai nodrošinātu patērētāju uzticību. Specifikācijās jānorāda ražošanas posmi, to atrašanās vieta vai pat to verificēšana, un elementi, kas attiecas uz atbilstību ilgtspējīgas attīstības mērķiem (IAM);
29. īpašu uzmanību pievērš inovācijas un pētniecības jautājumam, ko specifikācijas nedrīkst bloķēt. Faktiski daudzi uzņēmumi inovē (globāla pieeja, dizains, izejvielu izcelsme, sociālā inovācija, biobāzētu vai reciklētu materiālu izmantošana, tehnoloģiju izmantošana, patenti), radot teritoriālu dinamiku un uzturot cilvēku un profesionāļu kopienas ap attiecīgajiem produktiem;
30. uzskata: tā kā ĢIN ir oficiāla garantija, ir jāievieš uzticamas attiecīgo uzņēmēju pārbaudes, lai nodrošinātu, ka ražotāji ievēro specifikācijas, kā arī patērētāju drošību un uzticēšanos;
31. iesaka šajā nolūkā dot priekšroku sertifikācijai, kas nodrošinātu ārēju un neatkarīgu kontroli par pieņemamām izmaksām;
32. iesaka ieviest tādu pašu aizsardzības līmeni kā lauksaimniecības ĢIN, tostarp dalībvalstu rīcību, izmantojot atbilstīgus administratīvus vai tiesiskus pasākumus, kas ļautu novērst vai apturēt RAPĢIN nelikumīgu izmantošanu;
33. uzsver, ka RAPĢIN aizsardzības noteikumos būtu jāiekļauj aizsardzība internetā;
34. uzskata, ka grupas, kas strādā ar ĢIN, ir RAPĢIN pīlāri, jo tās nodrošina ĢIN atzišanu, kā arī to pārvaldību ikdienā; minētajām grupām ir jāpilda nozīmīga loma ĢIN uzraudzībā, aizsardzībā un popularizēšanā;
35. atkārtoti pauž nostāju, ka īpašos un pamatotos gadījumos būtu lietderīgi paredzēt, ka ĢIN reģistrācija tiek piešķirta vienai struktūrai ar nosacījumu, ka piekļuve ĢIN ir atvērta ikvienam jaunam ražotājam, kas ievēro ĢIN noteikumus⁽⁵⁾;
36. uzskata, ka izmaksām, kas saistītas ar pieteikumu iesniegšanas un reģistrācijas procedūru, nevajadzētu būt ražotājus atturošām; tām vajadzētu būt kā vienreizējai iemaksai, piemēram, reģistrācijas maksai. Savukārt izmaksām, kuras jāsedz kompetentajām publiskajām iestādēm valsts līmenī, būtu jāaprobežojas ar pieteikuma izskatīšanu, popularizēšanu un attiecīgā gadījumā kontroļu pārraudzību, kā arī administratīvu vai juridisku pasākumu piemērošanu, lai apturētu RAPĢIN nelikumīgu izmantošanu;

(4) Turpat.

(5) Turpat.

Aspekti, kas saistīti ar tirdzniecību un konkurenci

37. uzsver, ka ĢIN produkti ir pieejami dažādos tirdzniecības kanālos, piemēram, īsās piegādes ķēdēs, internetā vai profesionālos kanālos, piemēram, viesnīcās un ēdināšanas uzņēmumos. Aizsardzība, kuru nodrošina ĢIN, ļautu izvērst šos tirgus, piemēram, iekļaujot šos produktu grozus reģionālā un/vai valsts mēroga veicināšanas kampaņās vai rūpnieciskā tūrisma popularizēšanas pasākumos;

38. ilgtspējīga publiskā iepirkuma veicināšanas nolūkā aicina Eiropas Komisiju precizēt, cik lielā mērā būtu iespējams izmantot RAPĢIN publiskā iepirkuma procedūrās, īpaši attiecībā uz tādiem objektīviem vides kritērijiem kā īsās piegādes ķēdes un ārējo izmaksu internalizācija;

39. atgādina, ka daudzi rūpnieciskie un amatniecības produkti ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm tiek eksportēti, un tiem vajadzīga aizsardzība gan Eiropā, gan ārpus tās. Ja nav plašākas aizsardzības, kolektīvās ĢIN stratēģijas un iesaistītie uzņēmumi nevar būt pilnībā efektīvi, jo tiek vāji aizsargātas to rūpnieciskā īpašuma tiesības un pieļautas viltošanas un negodīgas konkurences darbības, kas kaitē uzņēmumiem, kuri bieži vien atrodas lauku apvidos; šāda aizsardzība ir jāattiecinā arī uz ES tirgū pieejamiem produktiem, kas ievesti no trešām valstīm;

40. visbeidzot uzsver, ka ES regula par RAPĢIN ļautu iekļaut šīs norādes to produktu sarakstā, uz kuriem attiecas ES tirdzniecības nolīgumi ar trešām valstīm, tādējādi nodrošinot to aizsardzību galvenajos tirgos;

41. tādēļ aicina Komisiju izstrādāt atbilstošu projektu regulai par rūpniecisko un amatniecības produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību Eiropas Savienībā un iesniegt to apspriešanai un lēmumu pieņemšanai; aicina Komisiju ņemt vērā šajā atzinumā izklāstītos apsvērumus un ieteikumus un apliecina savu gatavību aktīvi iesaistīties šajā procesā un to atbalstīt.

Briselē, 2021. gada 13. oktobrī

*Eiropas Reģionu komitejas
priekšsēdētājs*

Apostolos TZITZIKOSTAS